

10. 6. 2014

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Uznání a výkon cizích rozhodnutí v novém zákoně o mezinárodním právu soukromém

Otázka uznání a výkonu cizích rozhodnutí je v současnosti řešena především v komunitárních předpisech a v mezinárodních smlouvách. Tyto právní normy lze v zásadě aplikovat na rozhodnutí vydaná orgány členských států EU nebo států, které jsou stranami stejných mezinárodních smluv jako ČR (tradičně se postupuje podle mezinárodních smluv u rozhodnutí vydaných ve státech bývalého východního bloku).

Jedná-li se však o rozhodnutí pocházející z jiného státu, je třeba postupovat podle vnitrostátních právních předpisů, konkrétně zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním. Asi nejčastější (a z pohledu právní praxe nejdůležitější) to bude případ rozhodnutí vydaných v USA. Proto je záhodno věnovat nemalou pozornost též tomu, jakým způsobem se změnila úprava této problematiky v českém právu po 1. lednu 2014.

Dřívější reglementace

Předchozí zákon, tj. zákon č. [97/1963](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, se věnoval otázce uznání a výkonu cizích rozhodnutí poměrně stručně v ustanoveních § 63 až 68 (ustanovení § 68a až 68c pak upravovala řízení pro uznání a výkon rozhodnutí, v nichž se postupovalo právě podle komunitárních předpisů nebo mezinárodní smlouvy). Zákon stál na principu, že **cizí rozhodnutí má účinky v ČR za předpokladu, že (i) je pravomocné a (ii) bylo uznáno.**

Uznání cizího rozhodnutí se realizovalo dvěma způsoby, a to **neformálním**, kdy si uznání cizího rozhodnutí posoudil příslušný orgán jako předběžnou otázku, kterou zodpověděl v odůvodnění finálního rozhodnutí ve věci samé (takové uznání cizího rozhodnutí však nezakládalo překážku věci pravomocně rozhodnuté, a jiným soudem tak mohlo být o této otázce rozhodnuto jinak), a **formálním**, kdy se cizí rozhodnutí uznávalo v samostatném soudním řízení. Úkolem příslušného orgánu jak při neformálním, tak při formálním postupu bylo především zhodnotit, zda u daného cizího rozhodnutí není dána některá z překážek pro jeho uznání vyplývajících z ustanovení § 63 předmětného zákona (např. zda cizí rozhodnutí týkající se občana ČR nebylo vydáno orgánem státu, ve kterém není zaručena vzájemnost).

Podle textu zákona se formální postup uplatňoval ve statusových věcech týkajících se manželství a určení otcovství, přičemž soudem příslušným k vydání rozsudku o uznání cizího rozhodnutí v těchto

věcech byl Nejvyšší soud ČR. Naproti tomu neformální postup měl podle § 65 zákona místo pouze u rozhodnutí ve věcech majetkových.

Protože u cizích rozhodnutí vydaných v jiných věcech než vybraných statusových a majetkových nebyl postup uznání upraven, dovodila judikatura (viz např. stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ve věci spis. zn. Cpjf 27/86 ze dne 27. srpna 1987, publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod č. 26/1987), že je na místě i tato rozhodnutí uznávat neformálně.

Pokud se jednalo o výkon cizích rozhodnutí, předchozí zákon jej upravoval jen ve vztahu k cizím rozhodnutím ve věcech majetkových s tím, že v rámci řízení o nařízení výkonu cizího rozhodnutí se posuzovalo i jeho uznání. Stejný postup se měl aplikovat i u cizích rozhodnutích nemajetkových (viz již zmiňované stanovisko), což ovšem nebylo přijímáno jednotně.

Nový zákon o mezinárodním právu soukromém

Z výše uvedeného do značné míry vychází též nový zákon o mezinárodním právu soukromém, tedy zákon č. [91/2012](#) Sb. (dále jen „NZMPS“; to, že z názvu zákona vypadlo slovo procesní, neznamena, že se již procesním otázkám nevěnuje).

Z pohledu intertemporality norem je podle tohoto nového zákona třeba uznání a výkon cizích rozhodnutí řešit tehdy, nebylo-li dosud zahájeno řízení o uznání a výkonu cizího rozhodnutí před českým orgánem (§ 123 odst. 2 a contrario NZMPS). V této souvislosti je sporné, podle jaké normy je třeba postupovat v řízení, které sice bylo zahájeno před 1. lednem 2014, avšak do tohoto dne nebylo skončeno a je v něm třeba přihlídnout k cizímu rozhodnutí, které se uznává neformálním způsobem, tedy k jehož uznání nedochází ve zvláštním řízení. Máme za to, že za předpokladu, že cizí rozhodnutí bylo vydáno před 1. lednem 2014, nelze ani v těchto řízeních aplikovat NZMPS a je třeba uplatnit předchozí zákon. O tomto závěru nemůže být sporu v řízení o výkonu cizího rozhodnutí. Podmínky pro nařízení výkonu rozhodnutí se totiž posuzují ke dni podání návrhu. Byl-li tedy návrh podán před 1. lednem 2014, nemá změna právní úpravy na posouzení podmínek pro nařízení výkonu vliv.

Nejinak tomu však musí být i v nalézacích řízeních. Lze totiž argumentovat, že v těchto případech bylo v podstatě řízení o uznání cizího rozhodnutí zahájeno současně s řízením o věci samé. Vedle toho platí, že by bylo v rozporu s legitimní očekáváním účastníků takového nalézacího řízení, pokud by se v jeho průběhu v důsledku změny mezinárodního práva soukromého změnilly podmínky pro uznání cizího rozhodnutí, jehož má být v dané věci použito.

Uznání cizích rozhodnutí

Pokud jde o novou úpravu uznání a výkonu cizích rozhodnutí, v NZMPS se dělí na obecnou (§ 14 až 19) a zvláštní, která je obsažena v jednotlivých ustanovení souvisejících s konkrétním druhem soukromoprávního poměru (viz např. § 38, § 40, atd.).

Rozdíly NZMPS od předchozí právní normy drobnějšího charakteru lze nalézt v úpravě důvodů, pro které nelze pravomocné cizí rozhodnutí uznat, nacházející se v § 15 NZMPS. Nově uznání cizího rozhodnutí nebrání, že by řízení nemohlo být provedeno u žádného orgánu cizího státu, kdyby se na posouzení pravomoci cizího orgánu použilo ustanovení o příslušnosti českých soudů; to však za předpokladu, že účastník řízení, proti němuž cizí rozhodnutí směřuje, se pravomoci cizího orgánu dobrovolně podrobil.

Novým důvodem pro neuznání cizího rozhodnutí je skutečnost, že u českého soudu bylo dříve zahájeno řízení o témže právním poměru, než bylo zahájeno řízení, ve kterém bylo vydáno cizí rozhodnutí, o jehož uznání jde. Jedná se o projev „přeshraniční litispendence“, která se však uplatní

pouze tehdy, pokud se jí dovolá účastník řízení, vůči němuž má být cizí rozhodnutí uznáno, nebo pokud je její existence známa českému orgánu rozhodujícímu o uznání.

NZMPS nově stanoví, že k překážce pro uznání cizího rozhodnutí spočívající v tom, že účastníku řízení, ve kterém bylo vydáno cizí rozhodnutí, byla odňata možnost se tohoto řízení účastnit, se přihlédne jen tehdy, pokud se tento účastník překážky dovolá.

Pokud jde o samotný proces uznání cizího rozhodnutí, byl zachován princip formálního a neformálního uznání.

Neformální uznání i nadále postačuje u cizích rozhodnutí ve věcech majetkových, to však s jednou výjimkou, která znamená zpřísnění oproti minulému zákonu. Je-li proti neformálnímu uznání takového rozhodnutí namítána výhrada veřejného pořádku nebo i jiný důvod pro odepření uznání, ke kterým nemohlo být přihlédnuto bez dalšího, přeruší se řízení a účastníkům je určena lhůta k zahájení zvláštního uznávacího řízení. Po pravomocném ukončení tohoto uznávacího řízení nebo po marném uplynutí uvedené lhůty se v přerušeném řízení pokračuje. Tato výjimka by se dle důvodové zprávy k NZMPS měla uplatnit především tehdy, jsou-li pochybnosti o tom, že se v řízení před cizím orgánem postupovalo způsobem rozporným s řádným vedením řízení a zacházením s účastníky řízení.

Co se týče rozhodnutí v jiných než majetkových věcech, neformálně se uznávají pouze tehdy, když to stanoví výslovně NZMPS u jednotlivých druhů soukromoprávních poměrů, a to konstatováním, že se tato **rozhodnutí uznávají bez dalšího řízení**. Zjednodušeně lze shrnout, že jde o cizí rozhodnutí týkající se státních příslušníků státu, jehož orgán takové rozhodnutí vydal.

Většina cizích rozhodnutí v nemajetkových věcech se ovšem uznává ve zvláštním řízení. Oproti předchozímu zákonu to znamená rozšíření kategorií cizích rozhodnutí, kterým lze přiznat účinky na území ČR jenom tímto formálním způsobem. Z tohoto důvodu bylo rozhodování v těchto věcech svěřeno do věcné příslušnosti **okresních soudů**, s výjimkou rozhodnutí ve věcech manželských a určení otcovství, kde je nadále rozhodování o jejich uznání ve věcné příslušnosti Nejvyššího soudu ČR. Co se týče místní příslušnosti, uznání cizího rozhodnutí je úkolem toho okresního soudu, který je obecným soudem navrhovatele, jinak okresní soud, v jehož obvodu nastala nebo může nastat skutečnost, pro kterou má uznání význam, jestliže zákon nestanoví něco jiného.

Zbývá dodat, že **NZMPS nebrání, aby samostatným rozsudkem byla uznána rozhodnutí vydaná v majetkových věcech a v jiných věcech**, u kterých NZMPS stanoví, že se uznávají bez dalšího řízení. Existence samostatného rozhodnutí o uznání cizích rozhodnutí v majetkových věcech nalézá svůj značný význam především při jejich výkonu. Z ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) exekučního řádu totiž vyplývá, že exekuční návrh nelze podat, má-li být exekuce vedena podle cizího rozhodnutí, **ledaže by bylo rozhodnuto o jeho uznání**. Ta cizí rozhodnutí, která nebyla uznána samostatným rozhodnutím, jsou tedy z výkonu cestou exekuce vyloučena.

Výkon cizích rozhodnutí

NZMPS stejně jako jeho předchůdce **upravuje výkon výslovně pouze ve vztahu k cizím rozhodnutím o majetkových věcech** s jedinou výjimkou, kdy podle § 58 věty druhé lze vykonat cizí rozhodnutí ve věcech výchovy, výživy a péče o nezletilé a v jiných věcech, které se jich týkají, vydaná ve státě, jehož občanem je dítě cizí státní příslušnosti, nebo v němž má takové dítě obvyklý pobyt a všichni účastníci jsou cizinci, jestliže se jimi ukládá majetkové plnění.

Nová právní norma však nedává jasnou odpověď na to, zda-li v jiných věcech než majetkových je možné výkon nařídit. Zatímco komentář nakladatelství Wolters Kluwer[1] se spíše hlásí k tomu, že

výkon cizích rozhodnutí v jiných než majetkových věcech možný je, neboť nebylo-li by možné takové cizí rozhodnutí vykonat, nebylo by je ani nutné uznávat, novější komentář nakladatelství C. H. Beck[2] tuto možnost popírá zejména na základě argumentu, dle kterého je použití státního donucení přípustné pouze na základě pozitivního právního podkladu, který u rozhodnutí v nemajetkových věcech chybí. Z těchto dvou právních názorů se rovněž přikláníme k tomu preferujícímu **vykonatelnost takových cizích rozhodnutí českými orgány, a to zejména z praktických důvodů**. Na finální řešení této otázky v judikatuře českých soudů si však budeme muset ještě nějakou dobu počkat.

Závěr

Jak je patrné z výše uvedeného, nový zákon o mezinárodním právu soukromém nepřináší příliš novinek do úpravy uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Za nejvýznamnější lze jistě považovat uznávání cizích rozhodnutí v jiných než majetkových věcech okresními soudy, kterým tak přibude nová agenda. Bude jistě zajímavé sledovat, jak se s ní v čase popasují. Poněkud smutné však je, že se této normě nepodařilo jednoznačně vyřešit dlouhodobý spor o to, zda lze, nebo nelze vykonat rozhodnutí v jiných než majetkových věcech, a řešení této otázky opět nechává na judikatuře.

Mgr. Michal Červinka,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350
Fax: +420 296 368 351
e-mail: law.office@mn-legal.eu

[1] Pauknerová, M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol.: Zákon o mezinárodním právu soukromém – komentář. 1. vydání, Wolters Kluwer, 2013.

[2] Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J.: Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2014, s. 115.

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)